Vira Mel'nyk

ANALYSIS T.OKUNEVSKYY BADENI ELECTIONS IN 1895 URING MEETINGS GALICIAN SEJM

An attempt to analyze the relationship between population and electoral legal system in Galicia in the context XIX century for example 1895 elections legal and public participation in T.Okunevskyy.

Key words: Galician Sejm, Galicia, T.Okunevskyy, elections, violations of the election process.

УДК 29:94 (477): 355.02

Наталія Гірна

ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ – ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ АГРАРНИХ РУХІВ ГАЛИЧИНИ

У статті аналізується діяльність Івана-Мар'яна Івановича Кревецького (1883–1940 рр.), який розглядав історичні процеси як прояв активної діяльності національної еліти у формуванні державних політичних інститутів на прикладі історичного розвитку Галичини кінця XVIII – початку XX ст.. Особливого науково-критичного осмислення у його працях набули проблеми з історії українського аграрного руху в Галичині, що становлять значний інтерес для сучасних дослідників суспільно-політичної та економічної історії України. Висвітлено передумови та наслідки аграрних рухів у Галичині.

Ключові слова: селянські рухи, «страйколомство», Галичина, дідичі, селяни.

Становлення громадянського суспільства та формування національної ідеології у незалежній Україні відбувається в нових суспільно-політичних умовах, які обумовлюють бурхливе зростання інтересу до історичного минулого нашого народу. Головним критерієм гуманітарної політики держави стає вивчення особистісного аспекту в історії шляхом презентації як окремих осіб так і формування через них цілісності в історичних дослідженнях. У професійному аспекті вивчення історії України на сучасному етапі потребує детального аналізу наукової спадщини дослідників, які спричинилися та відіграли вагому роль у становленні вітчизняної історіографії.

У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження наукової діяльності Івана-Мар'яна Івановича Кревецького (1883–1940 рр.), який розглядав історичні процеси як прояв активної діяльності національної еліти у формуванні державних політичних інститутів на прикладі історичного розвитку Галичини кінця XVIII – початку XX ст. та її попередніх етапів. Особливого науково-критичного осмислення у його працях набули проблеми з історії українського аграрного руху в Галичині, що становлять значний інтерес для сучасних дослідників суспільно-політичної та економічної історії України.

Наукове вивчення аграрних страйків у Східній Галичині розпочалося ще на початку XX ст. і викликало жваву дискусію щодо їх початків. Публікації в газеті «Діло» [4], статті З. Поздра [14], В. Будзиновського [1] та ін. присвячені страйку 1902 р. який охопив села галицького Поділля. В радянський час дослідження селянських страйків пов'язувалися з діяльністю Михайла Павлика [8, с. 58–62], який підготував ряд добірок для європейської преси [9].

Проблема селянських страйків у Галичині заторкувалася й окремими польськими авторами (В.Найдус [13], С. Гошовський [11], В. Фельдман [10] та ін.).

Усі автори дотримувалися думки, що селянські страйки в Галичині розпочалися в 1896–1897 р.: період, коли у селянському середовищі працювали радикальні агітатори, які надали селянському рухові організованих форм.

Натомість, І. Кревецький відносив початок аграрного страйку в Галичині до 1848–1849 рр. [7].

Мета статті полягає у висвітленні наукової позиції І. Кревецького щодо початку та особливостей аграрних страйків Галичини, а також аналізу головних офіційних документів щодо селянських виступів.

Початок аграрних виступів І. Кревецький пов'язує із зміною суспільної обстановки в епоху «Весни народів», коли 17 квітня 1848 р. у Відні був опублікований цісарський маніфест, який від 15 травня скасував панщину. Однак, звільнення селян від панщизняних обов'язків відразу відчули місцеві поміщики, адже уже влітку 1848 р. українські селяни Східної Галичини вдалися до аграрних страйків та бойкотів. Уперше в Галичині поміщики, які вели зернове господарство, зазнали значних збитків [7, с. 3].

І. Кревецький аналізував причини страйкового руху, серед яких головною називав економічний визиск селян, особливо у «більших земельних посілостях на Сході». Ще до проведення аграрної реформи, з Відня надходили відомості, що «панщизняний пережиток буде незабаром знесений», а за кождий день праці будуть від тепер платити готовими грішми; одначе робити на панськім полі

селяни все таки ще мусіли, а ціле добродійство лежало у винагороді за працю» [9, с. 4]. Однак питання винагороди залишалося не розв'язаним, тому що суму цієї «винагороди» визначав сам поміщик і в багатьох випадках вона була символічною.

Однак, така «добродійна» праця тривала не довго, всього лише два-три весняні місяці, тому що від 15 травня галицькі селяни стали вільними. В нових умовах, коли поміщик позбавлявся усіх обов'язків щодо свого підданого, оплата праці в 5–6 крейцарів не могла задовольнити селянина, оскільки йому не вистачало коштів на утримання своєї родини. Натомість поміщики і надалі дотримувалися такої низької оплати праці, що відповідно вело до селянського протесту у формі аграрного страйку чи бойкоту.

Серед причин селянських рухів І. Кревецький називав ще «страх, що даючи дідичам поміч при оброблюванню поля, зробляться знов їх підданими й поволи будуть обов'язані робити панщину», саме ця небезпека знову опинитися у панщизняній залежності «відганяла багатьох селян від панських грунтів» [7, с. 5–6]. Навіть в офіційній відозві тодішнього намісника Галичини гр. Агенора Голуховського зазначалося, що селяни намагалися знаходити роботу в «далеких властителів землі» [2], тобто у віддалених поміщицьких господарствах, уникаючи праці у «своїх» панів. Це було обумовлено і тим, що в значної кількості селян залишалися непростими відносинами із тими ж «своїми» поміщиками, оскільки вони пам'ятали ще недавні «ситаманські нагайки, кому не загоїлися були ще рани на плечах від панських побоїв, той волів навіть потерпіти голод, аби тільки віддячити своїм недавним «добродіям» [7, с. 6]. Водночас, цитована губернаторська відозва, нав'язувала до традиційного селянського «лінивства», чим пояснювали відмову громад працювати на поміщицьких ланах» [7, с. 6].

І. Кревецький зазначав, що дати повну картину селянського страйку складно, оскільки відсутні рапорти та реляції старостів з місць, немає відомостей про цей рух у тогочасній періодиці, трапляються лише фрагментарні відомості. Рух цей охопив жовківську округу (є відомості, що поміщик розпорядився відбирати у селян серпи, щоби вони не «жали на своїх загонах, думаючи через те змусити їх до роботи на панськім лані» [7, с. 6–7]. В іншій інформації йдеться про Стрийську округу, де поміщик не погоджувався на «високу ціну» за працю, яку вимагали селяни, а тому «спровадив собі дешевих робітників з інших сіл» [7, с. 7]. В селі відбулася сутичка між прибулими та місцевими селянами. Прибулих називали «страйколомами» і відганяли їх від панських загонів силою [6]. Хоча джерельна база страйкового руху 1848–1849 рр. обмежена, в тім навіть офіційний орган «Галичо-рускій Вѣстникъ» який видавався у Відні інформував, що «багато громад не хотіло давати за відповідну зарплату помочи підчас жнив бувшим своїм дідичам і іншим більшим властителям землі, наслідком чого було те, що значна частина плодів пропала на пні» [2].

У підсумку слід зазначити, що аграрний рух 1848–1849 рр. завдав значної шкоди поміщицьким господарствам, оскільки вони змушені були вдаватися до спровадження селян в господарства з інших територій, і, навіть, з-за кордону.

Селянські страйки і бойкоти, які вперше виникли у Галичині в 1848 р. повторилися і наступного 1849 року [3].

Аналізуючи селянські аграрні рухи 1848 і 1849 рр. І. Кревецький звернув увагу на ставлення до них офіційної влади, передовсім Галицького намісництва. Дослідник стверджував, що ці рухи застали галицькі бюрократичні кола зненацька, не підготовленими до селянських виступів і тих втрат, які понесли місцеві поміщицькі фільварки. І. Кревецький зазначав, що на позицію намісництва ймовірно вплинула симпатія Ф. Стадіона до галицької шляхти як, зрештою, «об'єктивність наступного намісника В. Залєського. Таким чином, місцеві урядові структури належним чином не відреагували на страйковий рух.

Зовсім іншу позицію зайняв А. Голуховський – намісник Галичини після бомбардування Львова місцевим австрійським гарнізоном 2 листопада 1848 р. Він належав до галицько-польського аристократичного кола і відрізнявся діаметрально протилежною позицією щодо згаданих страйків, аніж перші два губернатори. Оцінюючи події літа 1848 р. намісник не очікував повторення селянських рухів, і тому видав 12 липня 1849 р. обширну антистрайкову відозву до селян, звинувачуючи їх у «лінивстві» й «злій волі», погрожуючи змусити працювати на панських ланах силою» [7, с. 7–9].

У «Відозві до сільського народу в Галичині» зазначалося: «Так як тепер стоять засіви, можна напевно надіятися дуже видатних жнив, за що повинні ми тим більше дякувати Богу, що запаси збіжя, зібрані давнійше, з причини неурожаю, який проявився декуди в остатніх літах, вже цілком зужиті, і коли би і цього року жнива випали зле, то можна би побоюватися недостатку й нужди. Та цього нещастя за божою помоччю не буде, бо Бог дав, що засіви удалися, й поблагословив працю сівача; одначе чоловік не повинен уживаючи не зле безконечної доброти творця й не повинен допустити, щоби божий дар через лінивство або злу волю знівечився» [2]. Як бачимо, намісник

вдавався до традиційних в оцінці селян зауважень щодо «лінивства» і «злої волі» в окремої їх частини.

У наступній частині відозви аналізувалися події 1848 року: «Минулого літа дістав уряд сумну вістку, що багато громад не хотіло давати за відповідну зарплату помочи при зборі житьби своїм бувшим дідичам і іншим більшим властителям землі, наслідком чого було те, що значна частина плодів пропала. Багатьом із тих громад впоїли неприятелі уряду й законного порядку думку, що вони, даючи поміч дідичам при оброблюванню поля, зробляться знов їх підданими і поволи будуть обов'язані робити панщину. Сі легковірні і одурені, т. є. збаламучені злими людьми громади воліли найматися на роботу в далеких властителів землі, або, не маючи заробітку, воліли терпіти нужду й недостаток, чим помагати своїм дідичам; вони з причин безпідставного, т. є. пустого страйку принесли шкоду самим собі й своїм ближнім» [2]. Таким чином, як видно з відозви, головною причиною аграрного страйку були побоювання того, що у випадку роботи в поміщицьких фільварках, місцеві селяни повернуться до панщизняних обов'язків.

Далі у намісницькій відозві зазначалося: «Знов інші громади відмовляли тої помочи з лінивства і зі злої волі, й зробили тому тяжкий гріх против Бога й против обовязку до ближнього. Хоч я вважаю певним, що добродушний сільський народ в Галичині давно вже досить переконався про злі наміри ворохобників, які агітували в краю і про фальшивість розсіваних звісток, а також, що народ прийшов до ліпшого пізнання своїх обовязків, то таки аби у сільського народу усунути всяке підозрінє, я пояснюю йому отим вдруге, що давнійші відносини до дідичів і панщина знесені раз і на все, т. зн. знищені, і вони ніяк і ніколи більше не будуть заведені» [2].

Головний аргумент намісника у цій частині звернення полягав у тому, що повернутися до панщини і панщизняних відносин неможливо.

У наступному положенню «Відозви до сільського народу в Галичині» зазначалося: «Нехай сільський народ буде під тим взглядом спокійний і нехай таким безпідставним страхом не дає ся стримувати помагати під час жнив за відповідну зарплату своїм давнійшим, т. є. бувшим дідичам й іншим властителям землі або грунтів; тож в такий спосіб подається народові нагоду придбати значний заробіток, поправити свій стан і вдложити зібраний гріш на прикрі дні нужди» [2]. У цій частині документу намісник переконував селян у необхідності працювати у дідича і в такий спосіб заробити собі гроші «на прикрі дні нужди».

Намісницька позиція була викладена у наступній частині звернення: «Дальше звертаю увагу сільського народу на те, що уряд має обов'язок старатися, щоби всі роди плодів були зібрані у свій час, а тому, що всі запаси плодів з давнійших літ з'ужиті, не допустити до того, аби повстав недостаток живности й наступила нужда; уряд в сім році обов'язаний до того тим більше, що він мусить живити велике число військ, яке веде боротьбу поти угорських бунтовників, а також і за загальне безпеченьство й спокій у Галичині» [2].

А. Голуховський розглядав питання проведення жнив у загальнодержавному контексті: необхідно було створити відповідні запаси зерна й інших видів продовольства, які не були створені у попередній період; запаси харчування витрачалися й на потреби військ, число яких у Галичині зросло у зв'язку з придушенням Австрією і її союзником Росією угорського повстання 1849 р.; відповідні запаси харчів повинні були гарантувати стабільність і спокій як у Галичині так і в цілому в австрійській державі.

Завдання, які визначалися намісництвом були наступними: «З сих причин мусить уряд в сім році поробити особливо острі зарядження, щоби запобічи клопотам і загальній нужді; в сій цілі подіставали окружні уряди (циркули) від мене наказ, щоби в тих випадках, де властителі землі не могли би з причин браку робучих рук зібрати значної кількості плодів і незібрані плоди стали би псуватися, ті громади, що відмовляли платної помочи під час жнив чи то з лінивства чи зі злої волі, присилувати до того відповідними примусовими способами, а з другої сторони, щоби дідичі платили громадам за виконану роботу зараз готовими грішми відповідно до місцевих обставин» [2].

Таким чином, розпорядження намісника стосувалося як селян, так і поміщиків: селяни мали працювати у поміщицьких фільварках під час жнив, а поміщики зобов'язувалися забезпечити їх відповідною грошовою винагородою, узгодженою з місцевими обставинами.

У заключній частині «Відозви до сільського народу в Галичині!» зазначалося: «Одначе на підставі добродушности й доказаного законного почуття галицького сільського народа надіюся, що той народ з власної охоти відповідно до своїх сил в інтересі власної користи і загального добра возьме участь у зборі сьогорічних плодів і не допустить до того, щоби уживати примусових способів, які установлено тільки для лінивих і злісливих громад.

Львів, дня 12 липня 1849 р. Агенор граф Голуховський начальник краю» [2].

Таким чином, намісник ще раз не оминув «лінивства» окремих громад у заключній частині своєї відозви, а селян закликав працювати для власної користі.

І. Кревецький зауважував, що у справі селянського страйку 1848 р. намісник видав два документи, які повинні були попередити селянські виступи і бойкоти. Ними були «Відозва до сільського народу в Галичині!» та циркуляр до окружних старостів. Циркуляр фактично роз'яснював положення «Відозви…» та ставив завдання перед місцевою владою. У документі, зокрема, зазначалося: «Додана тут у відповіднім числі відбиток Відозви має на цілі наклонити селян до того, щоби під час сьогорічних жнив не відмовляли своєї помочи за відповідну винагороду властителям більших посілостей; інакше треба би боятися з одного боку недостатку між самими селянами, з другого недогоди для уряду в поживленню цісарського війська» [7, с. 12].

Таким чином, проблема забезпечення цісарських військ засобами харчування ставилося намісництвом як головна.

У документі вказувалося: «Прошу Вас казати органам, на котрих можна би поручитися, оголосити ту Відозву сільським громадам і відповідною наукою змагати до того, аби селяни також зі свого боку старалися взяти участь у сьогорічних зборах через поданє помічних рук. Коли б де між властителем посілости й селянами не могло прийти до згоди щодо розміру денної платні, тоді станьте в сій справі посередником і визначіть відповідно до місцевих обставин відповідну винагороду» [7, с. 12]. Отже, староства виконували функції посередництва між поміщиками і сільськими громадами для успішного проведення жнив. Як засвідчує документ, саме вони визначали розмір оплати праці селян у разі їх конфлікту з місцевим поміщиком.

У завершальній частині циркуляру зазначалося: «В тих випадках, де з причини браку робучих рук не можна було би упоратися зі значними ланами, і на шкоду загального добра могло би лишитися багато збіжя на пні, даю Вам власть, ті громади, котрі з причини лінивства або злої волі не хотіли би дати платної помочи, визначивши відповідно до місцевих обставин для обох сторін слушну платню, силою змусити їх дати поміч.

Остаю з повним поваженєм… Львів, дня 12 липня 1849» [7, с. 12].

Таким чином, проведення жнив 1849 р. повністю покладалося на місцевих старостів, яким з боку намісництва були надані відповідні повноваження.

І. Кревецький, характеризуючи офіційні документи з приводу страйкового руху літа 1848 р. стверджував, що намісник А. Голуховський не звернув уваги на найжахливішу причину селянських рухів – нужденну оплату за роботу, яка жодним чином не могла стати умовою утримання селянської родини. Насправді селяни планували заробляти на поміщицьких землях, наприклад, на Стрийщині, однак оплата праці була такою мізерною, що змушувала до селянського протесту. Зрештою селяни почали виступати і проти «страйколомів», які погоджувалися працювати за меншу платню. Однак, галицька адміністрація взялася до роздмухування традиційного «лінивства» галицького селянства. Саме ця «причина» давала змогу А. Голуховському діяти неконституційно.

І. Кревецький зазначав: «Та найважніша тут ся остання «причина», той критерій при виконуванню насильства над селянином, – те «лінивство», яке потрібне було шляхтичеви гр. А. Голуховському на те, щоби мати якусь санкцію свого неконституційного поступування. Без того всі інші заходи галицького губернатора коло зламання страйку і бойкоту не мали би майже ніякого значення так довго, як довго дідич не підвисшив би нужденної платні сільському робітникові. Та якраз сей гачок «лінивства» уповажняв до всього того, чого не можна було доконати угодовою дорогою» [7, с. 13].

При цьому І. Кревецький зазначав, що в цей період вже діяв «принцип конституційної рівноправности всіх громадян держави», і цей принцип вже мав цісарську санкцію [7, с. 13–14]. Не дивно що, «Зоря Галицька» в той час вже писала: «.. Коли би можна було вимагати від селянина, аби йшов найматися свому зовнійшому панови, то так само той самий селянин при засаді рівноправности всіх горожан перед правом міг би жадати того самого від бувшого свого пана» [6]. (І. Кревецький зазначав, що закону який би забороняв страйкувати, тоді ще не було: його видано у 1852 р. (параграфи 479, 480, 481) – діяв до 1870 р. цього року Дневник державних законів Ч. 43 – 7 квітня представив ухвалу Державної Ради підписану також цісарем Францом Йосифом І, яка відмінила згадані закони).

Антистрайкова відозва гр. А. Голуховського викликала протест з боку Головної Руської Ради (далі – ГРР), керівництво якої звернулося з приводу дій намісника до віденських властей. Міністерство підтримувало протест ГРР і звернулося до наміснику щоби він «всі погрози під адресом селян зараз відкликав… а сам перед ним оправдався» [12, s. 43].

Дійшло до того, що намісник був змушений, у зв'язку з вказівкою центральних органів влади, відкликати свій циркуляр і подати нове розпорядження згідно вимог Ради Міністрів. Відповідною була реакція і з боку преси – «Lemberger Zeitung», «Галичо-рускій Вѣстникъ» – інформували про нове розпорядження намісника.

У новому циркулярі [3] ц.к. Крайової президії до всіх окружних старостів зазначалося: «Спостереженє, зроблене минулого року, що багато громад відмовляли під час жнив за відповідну

зарплату помочи давним своїм дідичам і іншим більшим властителям землі, через що значна часть плодів згинула на пні; таке саме спостереженє й сього року, що в багатьох громад не можна було допроситися тої помочи під час сінокосів, хоч достава сіна для помічних військ дуже принагляла і його потреба була громадам досить виявлена; вкінци консеквенциї з того, які тим більше подавали нам підставу боятися за правильний збір земельних плодів, що при сьогорічнім незвичайно великім запотребованю збіжа всі запаси з давнійших літ вичерпалися до крихти і що теперішна потреба потягне ся на дальше, – всьо то було причиною друкованої відозви до сільського народа з д. 12 с. м. ч. 8057, якою взивали ми сільські громади до платної помочи і тільки в тім випадку, коли би хто відмовляв помочи з лінивства або мести й через те значна кількість плодів мала би пропасти, уповажнили ми в інтересі загального добра окружні уряди, щоби запобігли такій халепі навіть відповідними насильними способами. Одначе при тім виразно зазначили ми, що давнійше підданче привязанє до земельних властителів, а також панщина є на все знесені і ніяк і ніколи не будуть заведені назад» [7, с. 15–16]. Ця частина циркуляру фактично пояснювала причину появи розпорядження та його зміст.

Що ж до завдань нового циркуляру, то А. Голуховський стверджував: «Хоч Висока міністерська рада признала добрими й пожиточними наміри, які викликали згадану висше відозву, одначе маючи згляд на санкционовану засаду рівноправности всіх горожан держави, а також грунту й землі, не зволила вона затвердити того розпорядження, а то з тої тільки причини, що воно мало на ціли змусити селян силоміць до роботи; тому краєвий уряд дістав на підставі високої ухвали міністерства внутрішніх справ з д. 28 с. м. наказ, поправити в тім змислі згадану висше відозву, а разом з тим ограничити інтервенцию політичних чинників остілько, щоби вони при помочи спосібних і довірних комісарів звертали свій вплив виключно тільки на те, аби, увільняючи польське населенє від усіх розширених між ними пересудів, наклонити його в добрий і лагідний спосіб до того, щоби за відповідну зарплату взяло участь в роботі під час жнив, вистерігаючися при тім всякого насильства й змушування» [7, с. 16].

Отже, новий циркуляр містив у відношенні до селян нові вимоги, щоби в «добрий і лагідний спосіб» переконати їх у необхідності працювати на поміщицьких землях.

Новий циркуляр завершувався зверненням: «Що стосується ухвали з 12 с. м. ч. 8057, повідомляю Вас про те з тим, щоби Ви пояснили сю відозву сільським громадам у поданім висше змислі і де треба, самі поступали відповідно до сього, одначе всякою силою реагували на кожне протизаконне й ворохобне змаганє, яке б намагалося баламутити селян.

Остаю з повним поважанєм відданий Вам слуга... Агенор Голуховський, начальник краю. Львів, дня 31-го липня 1849» [7, с. 16–17].

Аграрні рухи 1848–1849 рр. викликали певну реакцію з боку української суспільності. Незважаючи на протест ГРР скерований до Відня, члени ради, ще перед появою першого циркуляра губернатора визнавали економічну боротьбу в такій гострій формі як «невідповідну ініціативу» і закликали селян припинити страйк. Згадана відозва вже була видрукована в «Зорі Галицькій», а коли з'явився відомий циркуляр А. Голуховського, то цілий наклад «Зорі» було знищено, а губернатора оскаржено перед міністерством [12, s. 154–155].

І. Кревецький зазначив: «Та незважаючи на такий крок, «Зоря Галицька» передрукувала той самий губернаторський циркуляр з офіційного «Галичо-руского Вѣстника» без найменшої замітки від себе, а коли незабаром появився звісний його відклик – одинокий й найбільший тоді політичний орган Руської інтелігенції виступив проти руського страйкового руху з такими аргументами, якими гр. Голуховський, коли б був трохи більше холоднокровний, міг безпечно з далеко більшим успіхом і, що найважнійше, без компромітациї, загнати наших селян за нужденну платню на панські лани...» [7, с. 17–18].

«Зоря Галицька» подала обидва губернські циркуляри зазначивши, що угода між поміщиками й селянами повинна бути добровільною. У часописі зазначалося: «як з одної сторони для селян дуже на руку, щоби могли собі вільно заробити й вільно годитися на ціну за роботу, так з другої самі селяни були би найгіднішими ворогами вільного заробітку, коли б яка громада змовилася в тій цілі, щоби ніхто не робив за іншу ціну як ту, яку вона само зложила» [5].

Таким чином, І. Кревецький констатував, що «Зоря Галицька» займалася відвертою пропагандою страйколомства, яку делікатно називала «вільним заробітком», а солідарність селян – «ворогом вільного заробітку». У «Зорі Галицькій» зазначалося: «Вимагаючи більшої заплати, як робота заслуговує, а користати хочби з клопоту того, хто робітника потребує, бо йому пропадає жниво, не є чесно й буде мусіло взагалі вийти робітникам на зле. Бо найперше, чим дорожша робота, – чи то при ораню, чи при жнивах, чи молотьбі – тим дорожчий буде й хліб (?!) [7, с. 18–19], бо більше коштує, отже й робітник буде мусів більше видати з заробленого на житє своє й своєї родини».

Такими аргументами, стверджував І. Кревецький, старалися переконати перших селянських страйкарів в Галичині, «... що у своїм власнім інтересі повинні робити на панських ланах за як найнижшу ціну, бо більше ціни за роботи викликує піднесенє ціни живности взагалі... Йдучи консеквентно за такою логікою, найкорисніше було би для наших селян тоді, коли би вони не брали зовсім ніякої платні від дідичів, бож, певна річ, ціна хліба була б тоді ще низша, ніж в періоді хочби 5–6 крейцарової платні!» [7, с. 19–20]. І. Кревецький аргументував, що ціна збіжжя не зовсім пов'язана з платою праці робітника, бо як вона буде надто високою, то знайдуться інші «дешевші» робітники, або це збіжжя куплять в іншій державі за дешевшою ціною.

Отже, І. Кревецький детально проаналізував початки аграрних виступів у Східній Галичині та пов'язував їх із революційними подіями 1848–1849 рр. Аналізуючи становище українського селянства після скасування парщини, дослідник наголошував на тому, що незважаючи на застосування сільськогосподарської техніки, оптимізацію аграрного виробництва, інтенсифікацію сільського господарства, праця селянина має бути високооплачуваною, а звільнення селян від панщизняних обов'язків повинно привести до економічного зростання та збільшення доходів вільнонайманого сільськогосподарського працівника. У перспективі, інтенсивний розвиток сільського господарства зміг би стати міцною засадою та підвалиною національної економіки української держави.

Список використаних джерел

1. Будзиновський В. Хлопська посілість / В. Будзиновський. – Львів, 1901. – 194 с. 2. Галичо-рускій Вѣстникъ, 1849. – Нр. 5. (12/24 липня). 3. Галичо-рускій Вѣстникъ, 1849. – Нр. 10. 4. Діло. – 1902. – № 178. 5. Зоря Галицька. – 1849. – Ч. 63. 6. Зоря Галицька. – 1849. – Ч. 64. 7. Кревецький І. Аграрні страйки і бойкоти у Східній Галичині в 1848–1849 рр. (До історії боротьби за суспільно-економічне визволеня українських селянських мас у Східній Галичині / І. Кревецький. – Львів: Накл. ред. «Діла», 1906. – 24 с. 8. Сухий О. Галичина: між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX – початку XX ст. / О. Сухий. – 2-ге видання, доповнене. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка; Інститут українознавства ім. І. Крипякевича НАН України, 1999. – 226 с. 9. Що тепер діяти? Письмо М. Павлика до зїзду русько-української радикальної партії з 22.9.1902 р. і додаток. – Чернівці: Друк. тов. «Руська Рада», 1903. – 8 с. 10. Feldman W. Stronnictwa I programy polityczne w Galicji 1848–1906 / W. Feldman. – Kraków, 1907. – 386 s. 11. Hoszowski S. Economiczny rozwój Lwowa w laaatach 1772–1914 / S. Hoszowski. – Lwów, 1935. – 128 s. 12. Łoziński B. Agenor hr. Gołuchowski w pierwszym okresie rządów swoich. 1846–1856 / B. Łoziński. – Lwów, 1901. 13. Najdus W. Szkice z historii Galicji (1900–1904) / W. Najdus. – Warszawa: PAN, 1958. 14. Pozdra Z. Strajki rolne w Galicyi wschodniej w r. 1902 i 1903 / Z. Pozdra // Wiadomości statystyczne. – T. XX. – Cz. I. – S. 12–19.

Наталья Гирна

ИВАН КРЕВЕЦКИЙ – ИССЛЕДОВАТЕЛЬ ИСТОРИИ АГРАРНЫХ ДВИЖЕНИЙ ГАЛИЧИНЫ

В статье анализируется деятельность Ивана-Марьяна Ивановича Кревецкого (1883–1940 гг.), который рассматривал исторические процессы как проявление активной деятельности национальной элиты в формировании государственных политических институтов на примере исторического развития Галиции конца XVIII – начала XX в. Особого научно-критического осмысления в его трудах приобрели проблемы истории украинского аграрного движения в Галиции, представляют значительный интерес для современных исследователей общественно-политической и экономической истории Украины. Освещены предпосылки и последствия аграрных движений в Галичине.

Ключевые слова: крестьянские движения, «страйколомство», Галичина, помещики, крестьяне.

Natalia Hirna

IVAN KREVETSKYY – RESEARCHER OF THE GALICIAN AGRARIAN MOVEMENT HISTORY

The work of Ivan-Marian Krevetskyy (1883–1940), who reviewed the historical processes as a manifestation of national elite activity in shaping the public political institutions as an example of the historical development of Galicia late XVIII – early XX century, is analyzed in the article. The problems of Ukrainian agrarian movement in Galicia, which is of considerable interest to modern scholars socio-political and economic history of Ukraine, are particularly researched in his scientific and critical writings. The conditions and consequences of agrarian movement in Galicia are elucidated in the article.

Key words: peasant movements, «straykolomstvo» Galicina, Didych, peasants.